

آشنایی با حق مؤلف

مالکیت فکری در عصر دیجیتال

پدیدآوران:

بنانی کلین

گلیس موسی

اس ادواردز

مترجمان:

رویا پورنقی

بهروز رسوائی

ویراستار:

حمید کشاورز

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
ایرانداک

سرشناسه	Klein, Bethany	بنائی
عنوان و نام پدیدآور	آشنایی با حق مؤلف: مالکیت فکری در عصر دیجیتال / پدیدآورندگان بنائی کلین، گلیس موس، لی ادواردز؛ مترجمان رویا پورنقی، بهروز رسولی.	
مشخصات نشر	تهران: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران: چاپار، ۱۳۹۶.	
مشخصات ظاهری	۲۸۸ ص.	
شابک	978-964-7519-68-7	
وضعیت فهرست نویسی	فیا	
یادداشت	عنوان اصلی:	Understanding copyright : intellectual property in the digital age, 2017.
یادداشت	کتابنامه.	
عنوان دیگر	مالکیت فکری در عصر دیجیتال.	
موضوع	حق مؤلف -- نقض	
موضوع	حق مؤلف	
موضوع		
شناسه افزوده	ماس، جایلز	
شناسه افزوده		
شناسه افزوده	ادواردز، لی	
شناسه افزوده		
شناسه افزوده	رویا، ۱۳۶۰ - مترجم	
شناسه افزوده	رسولی، روز، ۱۳۶۷ - مترجم	
شناسه افزوده	پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران	
رده بندی کنگره	۱۲ - ۸۵/۷۵ - k1	
رده بندی دیویی	۳۶ - ۸۲	
شماره کتابشناسی ملی	۴ - ۱۹۶۳۸	

این کتاب از سلسله انتشارات پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران است که با همکاری انتشارات چاپار منتشر شده است.

آشنایی با حق مؤلف

مالکیت فکری در عصر دیجیتال

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

پدیدآوران: بنائی کلین، گلیس موس، لی ادواردز.

مترجمان: رویا پورنقی، بهروز رسولی

ویراستار: حمید کشاورز

© ۱۳۹۶: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک)

صفحه آرا و طراح جلد: رحیم کبیر صابر

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶ | شمارگان: ۵۰۰ نسخه

تهران - خیابان ولی عصر (عج) - بالاتر از زرتشت

کوچه نوریخش - پلاک ۴۰ - نشر چاپار

تلفن پخش: ۸۸۸۹۹۶۸۰ - ۰۹۱۲۱۹۶۰۲۱۴

بها: ۲۲۰۰۰۰ ریال

پیشگفتار مترجمان

حق مؤلف و مالکیت فکری در جوامع امروزی در قالب اقتصاد مالکیت فکری و نقش آن در اقتصاد کشورها از اهمیت روزافزون است. اگر تا چند دهه پیش درباره جایگاه این نوع مالکیت در جامعه تردید وجود داشت، امروزه دیگر تردیدی نیست که زندگی اجتماعی تا حد بسیاری به آن وابسته است. از سوی دیگر، توسعه اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، رفاهی جوامع امروزی مبتنی بر خلاقیت و نوآوری است که به نوبه خود در گرو توسعه به فکر و مالکیت فکری است. پیدایش اصطلاح‌هایی همانند اقتصاد خلاق^۱ در دهه‌های عصر حاضر خود بیانگر تأثیر این پدیده‌های نو بر جامعه است.

هرچه تأثیر مالکیت فکری بر زندگی روزمره مردم بیشتر می‌شود، نیاز به آگاهی درباره این مفهوم نیز افزایش می‌یابد. آگاهی درباره چیستی و چرا مالکیت فکری، جنبه‌های گوناگون و کنش‌گران آن و دیگر مسائل مهم این حوزه به تدریج بینش بهتر و روشن‌تری از این پدیده به دست دهد. تا زمانی که کل جامعه به نگاه روشن و درستی درباره حق مؤلف نداشته و آن را به خوبی درک نکرده باشند، نمی‌توان از آنها انتظار داشت که رفتار بخردانه‌ای در ارتباط با تولید فکر و مالکیت فکری داشته باشند. هرچند جنبش‌هایی مانند جنبش دسترسی آزاد قائل به قوانین حق مؤلف نبوده و آن را مانعی برای پیشرفت فکر و خلاقیت و نوآوری می‌دانند، ولی تصور جوامع امروزی بدون قانون حق مؤلف نیز قدری دشوار است. از این رو، مردم به ویژه

جوامع دانشگاهی که با فکر و مالکیت فکری ارتباط بیشتری دارند باید آگاهی مناسبی درباره مفاهیم و بنیان‌ها، جنبه‌ها و کنش‌گران و جریان‌های جایگزین حق مؤلف داشته باشند.

دنیای دیجیتال اهمیت حق مؤلف را در دنیای امروز دوچندان می‌سازد. امروزه دنیای دیجیتال به گونه‌ای بر زندگی ما سایه افکنده که تمام فعالیت‌ها، رفتارها، عادت‌ها، و جنبه‌های زندگی را تحت تأثیر قرار داده است. این دنیای جدید دارای ویژگی‌هایی است که آن را از دنیای فیزیکی مجزا می‌سازد. بنابراین، دنیای دیجیتال باید دارای قوانینی باشد که لزوماً هماهنگ با قوانین دنیای فیزیکی نیست.

اثر حاضر با هدف پاسخ‌گویی به مسائل پیش‌گفته نگاشته شده است. «آشنایی با حق مؤلف: مالکیت فکری در عصر دیجیتال» ترجمه‌ای است از کتاب «Understanding Copyright: Intellectual Property in the Digital Age» که به قلم سه پژوهشگر انگلیسی به نگارش درآمده است. زمینه پژوهشی این پژوهشگران، رسانه و ارتباطات و تا حدی علوم اجتماعی است، بنابراین نوشته‌های آنها برخاسته از مسائل و دشواری‌هایی بوده است که به طور روزمره با آنها روبرو بوده‌اند. از این رو، متن کتاب در سطوح پیچیده دانشگاهی نگاشته نشده و برای کاربران عمومی نیز قابل درک است.

مطالب این اثر نمایانگر جنبه دیگری از حق مؤلف و شاید همان گفت پست‌پرده آن است که به ندرت می‌توان آن را در آثار دیگر این چنین دید. این رو، ارزش این اثر در ارائه مطالبی است که به فهم حق مؤلف کمک بیشتری می‌کند که از عنوان کتاب بر می‌آید. برای مثال، آنجا که پدیدآوران درباره سیاست‌گذاری حق مؤلف سخن می‌گویند، خواننده بهتر می‌تواند به چگونگی قانون‌گذاری در این زمینه پی برده و پیامدها و نتایج قوانین را فهم کند.

این اثر می‌تواند منبع درسی حوزه‌های حقوق مالکیت فکری، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، چاپ و نشر، ارتباطات و رسانه، و دیگر رشته‌های مرتبطی باشد که به

نوعی با حقوق مالکیت فکری سروکار دارند. به علاوه، مطالعه آن برای دانشگاهیان نیز پیشنهاد می شود چراکه با فکر و مالکیت فکری سروکار داشته و روزانه فکر تولید و مصرف می کنند. افزون بر این، عامه مردم نیز می توانند از مطالب این کتاب بهره بردای کنند به ویژه برای آن که بدانند حق مؤلف چیست، چگونه و چرا پدید آمده، و فعالیت های روزمره آنها چگونه به قانون حق مؤلف ارتباط پیدا می کند.

رویا پورنقی - بهروز رسولی

تأیستان ۱۳۹۶

www.ketab.ir

فهرست مطالب

.....	در بارهٔ پدیدار ران	۵
.....	سیاس گزار	۷
.....	پیشگفتار مترجم	۹
.....	فصل ۱: مقدمه: آشنایی با حق مؤلف در عصر دیجیتال	۱۷
.....	۱-۱. مقدمه	۱۷
.....	۱-۲. رویکرد ما برای درک حق مؤلف	۱۹
.....	۱-۳. این کتاب چگونه سازماندهی شده است	۲۶
.....	فصل ۲: تاریخچه‌ای کوتاه از حق مؤلف: کجاییم و چگونه به اینجا رسیده‌ایم؟	۳۳
.....	۲-۱. چرا باید به گذشته بنگریم؟	۳۳
.....	۲-۲. مقاطع تاریخی مهم و تأثیرگذار در قانون حق مؤلف	۳۴
.....	۲-۳. اصول زیربنایی	۴۰
.....	۲-۴. انواع حقوق	۴۱
.....	۲-۵. پوشش حقوق	۴۳
.....	۲-۶. پیدایش دنیای دیجیتال	۴۴
.....	۲-۶-۱. فرصت‌ها و تهدیدها	۴۵
.....	۲-۶-۲. از بین رفتن مرزها	۴۶
.....	۲-۶-۳. گسترش قوانین و تفسیر دوبارهٔ آنها	۴۷
.....	۲-۶-۴. بحث‌های تازه	۴۹
.....	۲-۷. مباحث همراه با ظهور دنیای دیجیتال	۵۱

فصل ۳: حق مؤلف و اقتصاد خلاقانه: چگونه صنایع فرهنگی، تاثیر می گذارند؟ ۵۷

۱-۳. صنایع فرهنگی را بشناسیم..... ۵۷

۲-۳. مدیریت خطر و بازگشت در صنایع فرهنگی ۶۴

۳-۳. تضمین سود از راه قانون گذاری ۶۷

۴-۳. رقابت برای حق مؤلف ۷۲

۵-۳. لابی گری برای حمایت قانونی علی رغم شواهد ناکافی ۸۰

فصل ۴: فناوری ها و شرکت های میانجی: میانجی های اینترنتی چگونه درگیر گفتمان می شوند؟ ۹۳

۱-۲. مقدمه ۹۳

۲-۱. میانجی های اینترنتی چه هستند و چرا مهم اند؟ ۹۴

۳-۴. جری علی: دستبرد ادبی و وبگاه های اشتراک گذاری فایل ۱۰۱

۴-۴. بازگشت دستبرد ادبی: خصوصی و منافع شخصی میانجی ها ۱۰۹

۵-۴. میانجی ها و ارزش های مهم ۱۱۷

فصل ۵: پدیدآوران خلاق و حق مؤلف: پدید آوران امروز و آینده چگونه از مزایای

فعالیت های فرهنگی خود بهره مند می شوند؟ ۱۲۵

۱-۵. پدیدآوران خلاق چه کسانی هستند؟ ۱۲۵

۲-۵. مفهوم و پاداش اثر نوآورانه ۱۳۰

۱-۲-۵. پدیدآور رمانتیک ۱۳۰

۲-۲-۵. پدیدآور منزوی ۱۳۳

۳-۲-۵. انگیزه پدیدآور ۱۳۶

۳-۵. فرض در مقابل واقعیت ۱۳۸

۴-۵. دیدگاه و صدای پدیدآوران ۱۴۲

۵-۵. «حفظ حق مؤلف» و تقاضای نیاز به ضمانت اجرا ۱۴۳

۶-۵. ضد حق مؤلف نه، اما ضد سازوکار فعلی ۱۴۹

۷-۵. دیگر دیدگاه ها نسبت به حق مؤلف و رویکردهای جایگزین برای تأمین مالی آثار ابتکاری ۱۵۴

۱-۷-۵. دستبرد به عنوان مشوق و انگیزه: پوشش تخریبی قانون شکنی ۱۵۴

۲-۷-۵. تأمین مالی جمعی و متن باز: کمرنگ کردن نقش دلال ها و استفاده از توان جمعی ۱۵۶

۳-۷-۵. توزیع منصفانه تر بودجه ۱۵۹

فصل ۶: مصرف‌کنندگان، مجرمان، حامیان، و سارقان آثار ادبی: کاربران چگونه

- به حق مؤلف ربط پیدا می‌کنند؟ ۱۶۳
- ۱-۶. تعریف کاربران ۱۶۳
- ۲-۶. دسته‌بندی کاربران ۱۶۴
- ۱-۲-۶. عامه ۱۶۵
- ۲-۲-۶. سارقان ۱۶۶
- ۳-۲-۶. همکاران و مشتریان مشروع ۱۷۰
- ۴-۲-۶. پدیدآوران تازه‌کار ۱۷۱
- ۳-۶. فعالیت‌های کاربران ۱۷۲
- ۱-۱-۶. استفاده، جابجایی و سرقت ۱۷۲
- ۲-۳-۶. مالکیت ۱۷۶
- ۴-۶. دیدگاه‌ها و نگرانی‌های کاربران ۱۸۰
- ۱-۴-۶. کاربران درباره حق مصرف‌کننده می‌دانند؟ ۱۸۱
- ۱-۱-۴-۶. حق مؤلف و «پایه» یادگیری در خلال بحث و جدل ۱۸۳
- ۲-۱-۴-۶. آنها در برابر قانون ایستادگی کردند. یادگیری در خلال رسیدگی به پرونده‌های قضایی ۱۸۴
- ۳-۱-۴-۶. بازنگری قانون حق مؤلف: یادگیری در خلال نقد و بررسی سیاست‌ها ۱۸۷
- ۴-۱-۴-۶. حق مؤلف در کلاس درس: یادگیری از طریق نهادهای رسمی آموزشی ۱۸۸
- ۲-۴-۶. کاربران درباره حق مؤلف چه برای گفتن دارند؟ ۱۹۰
- ۵-۶. خبری از هم‌فکری هست؟ ۱۹۶

فصل ۷: سیاست‌گذاری حق مؤلف: سیاست‌گذاری حق مؤلف چگونه منافع

- گروه‌های گوناگون را حفظ می‌کند (یا حفظ نمی‌کند) ۱۹۹
- ۱-۷. مقدمه ۱۹۹
- ۲-۷. قدرت و فرایند سیاست‌گذاری ۲۰۱
- ۳-۷. اهمیت روزافزون حق مؤلف ۲۱۲
- ۴-۷. مردم سالارانه کردن سیاست‌گذاری حق مؤلف؟ ۲۲۴

فصل ۸: آینده حق مؤلف: چگونه می‌توانیم از بحث و گفت‌وگوها درس بگیریم؟ ۲۳۷

- ۱-۸. مرور اجمالی ۲۳۷

۲۴۶	۸-۲. تغییر گفتمان.....
۲۵۳	منابع و مآخذ.....
۲۷۳	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی.....
۲۷۷	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی.....
۲۸۳	نمایه.....

www.ketab.ir

مقدمه: آشنایی با حق مؤلف در عصر دیجیتال

۱-۱. مقدمه

تغییرات دیجیتال تنها جنبه‌های محدودی از زندگی شخصی و حرفه‌ای ما را دست‌خوش تغییر نکرده است. فناوری دیجیتال جریانی است که در شیوه ارتباطی ما با دیگران و دنیای پیرامون تاثیر می‌گذارد. چنین شرایطی باعث تغییر در شیوه تولید، توزیع و بهره‌برداری از رسانه‌های خبری و سرگرم‌کننده شده و مرزها و تن‌های مرتبط با چنین فعالیت‌هایی را از میان برداشته است. برای نمونه، یکی از پیامدهای این تغییرات قوانینی است که در دنیای آنالوگ حاکم بوده و در تلاش برای همسویی با پیشران‌های جدید دیجیتالی هستند. یکی از زمینه‌هایی که به‌طور خاص به نقطه عطفی در فناوری‌ها و فعالیت‌های دیجیتال مبدل شده است، مالکیت فکری و به ویژه حق مؤلف است.

چگونه متوجه می‌شویم که یک قانون دیگر در راستای هدفش پیش نمی‌رود؟ شاید دریافته باشید که افراد در هنگام نقض قانون متوجه عمل خود نیستند و با این‌که رفتار آنها طبیعی یا عادی به نظر می‌رسد، برداشت ما این است که قانونی را زیر پا گذاشته‌اند. همچنین، شاید دریافته باشید که پاسخ و اعمال قانون برای بسیاری از افراد

نامناسب یا دشوار به نظر می‌آیند. پژوهش‌ها نشان داده است که مرز بین فعالیت قانونی و غیرقانونی حق مؤلف از نظر بسیاری افراد نامشخص است (Ofcom, 2012; A. Hill, 2013) و وبگاه‌ها و فناوری‌های بسیاری که از طریق آنها به انواع رسانه‌ها دسترسی داریم، با قابلیت بارگذاری، دانلود، و به اشتراک‌گذاری و از طریق بسترهای گسترده و خدمات اشتراکی به افزایش این ابهام دامن زده‌اند. افزون بر این، با وجود این‌که تمایز میان به اشتراک‌گذاری آنالوگ و نسخه‌های دیجیتال رسانه‌ها برای شرکت‌ها و تولیدکنندگان رسانه‌ها، باوت آشکاری داشته و امری مهم است، همواره بسیاری از کاربران در میان دوستی و اعضای خانواده به شکلی گسترده به گونه‌ای متفاوت از آنچه مورد نظر شرکت‌ها و تولیدکنندگان رسانه‌های دیجیتال است، منابع دیجیتال را به اشتراک می‌گذارند (Cenite et al., 2009; Caraway, 2012; Edwards et al., 2013a). در نهایت، رویکرد متعصبانه نسبت به اجرای قانون توسط برخی شرکت‌ها در صنایع فرهنگی به دادخواهی‌هایی منجر شده است. ای اطلاعات بیشتر به Brainz, n.d. مراجعه کنید). همان‌گونه که نمونه‌های بسیاری نشان می‌دهند فضای دیجیتال گسترش یافته و شکاف بین حق مؤلف و فعالیت‌های روزمره افراد را نشان می‌دهد.

در حالی که وجود حق مؤلف در زندگی افراد بی‌بافت رشد حجم قوانین در این حوزه شده است، عدم توافق در مورد حفاظت از اجرای حق مؤلف نیز امری رایج است. حق مؤلف موضوع بحث‌های قدیمی است که در دست نخستین روزهای آغازین پیدایش آن وجود داشته است. مسائل مربوط به اهداف حق مؤلف، دامنه و دینفعان آن باعث اقتباس‌هایی در قانون و شکل‌گیری مبنای دسترسی اساسی به موارد اصلی قانونی شده است که به دنبال تعریف و آزمون مرزهای حول این مفهوم (همانند برداشت و دستبرد ادبی، استفاده منصفانه و خرید و فروش عادلانه، محدودیت‌ها و استثنایا) پدید می‌آیند. فضای دیجیتال، بحث و جدل‌های پیشین حق مؤلف را دوباره زنده و اصلاح کرده و مباحث تازه‌ای را مطرح ساخته است. به عبارت دیگر، دیجیتال‌سازی، عملکرد یک ماشین روغنکاری شده را مختل نکرده

بلکه همانند سطل ابی است که داخل ماشین زنگ زده‌ای ریخته شده است. افراد زیادی با چگونگی اصلاح آن مخالفت کرده‌اند و این همان مسأله‌ای است که ما را به موقعیت فعلی و کتاب حاضر هدایت کرده است که به دنبال آشنایی با حق مؤلف و پیشنهاد راهبردی برای پیشبرد آن است.

در این فصل با تمرکز بر گروه‌های متفاوت در مباحث و فعالیت‌های حق مؤلف، به توصیف و ویکرد خود نسبت به درک حق مؤلف پرداخته‌ایم. ما آشنایی با حق مؤلف را نه فقط با تمرکز بر قانون آن، بلکه از طریق مباحث بکار رفته برای توجیه بخش‌های خاص در بحث‌های حق مؤلف جستجو می‌کنیم. در ادامه با تأکید بر فصل‌های بعدی، ساختار کتاب را توصیف می‌کنیم.

۱-۲. رویکرد ما برای درک حق مؤلف

حق مؤلف گونه‌ای از مالکیت فکری است که در اصطلاح قانونی، به توصیف ایده‌ها و خلاقیت‌های غیر ملموسی که تراوش ذهنی است می‌پردازد (برای تعریف اصطلاح‌های کلیدی مورد استفاده در این کتاب، به قاپ ۱-۱ مراجعه کنید). از آنجا که مالکیت فکری همانند مالکیت فیزیکی نیست، تعیین مالکیت آن، شناسایی دستبرد و محافظت از آن چندان روشن نیست.

به واسطه قانون، توافقاتی بین پدیدآوران، کاربران و ذینفعان مالکیت فکری شکل گرفته و در قراردادهایی رسمی شده است ولی از نظر جغرافیایی، صنعت و شرایط متفاوت هستند. حق مؤلف حقی طبیعی است که زمانی به کار برده می‌شود که اثر خلاقانه‌ای از طریق نگارش یا ضبط ثبت شود. آثار نوآورانه ممکن است موسیقایی، ادبی، نظری یا هنری باشند و از مورد بسیار ساده یک ترانه که توسط خواننده - ترانه‌سرا نوشته و اجرا می‌شود تا محصولی پیچیده همانند فیلمی سینمایی که حاصل کوشش هزاران پدیدآور هنری است را شامل می‌شود. هرچند ممکن است تمام آنچه که ما پدید می‌آوریم در قالب شکلی از مالکیت فکری مورد حمایت حق مؤلف قرار گیرد، حق مؤلف به طور خاص نقش مالی بسیار مهمی در صنایع

فرهنگی ایفا می‌کند. گسترش بی‌سابقه صنایع فرهنگی در قرن بیستم که حول محور مدل‌های توزیع و تجاری‌سازی عمومی مجموعه فرهنگی بنا شد، بستر مناسبی را برای ایفای نقش مهم‌تر حق مؤلف به عنوان ابزاری تجاری فراهم آورد. در عین حال، پیدایش اقتصاد اطلاعات جدید از دهه ۱۹۸۰ به بعد، که بر پایه فناوری دیجیتال ایجاد شده بود، حمایت سیاسی از صنایع فرهنگی را به همراه داشت چرا که بخش‌هایی دارای خلاقیت تجاری موجب شکل‌گیری مبنای اقتصادی و اجتماعی در سطوح محلی، منطقه‌ای و ملی شدند (O'Connor, 2000; Bakhshi et al., 2013). با افزایش اهمیت سیاسی و اقتصادی صنایع فرهنگی، مشارکت آنها در سیاست‌گذاری نیز افزایش یافت. ماییت از صاحبان حقوق در عصر دیجیتال، برای مذاکرات بین دولت و نمایندگان صنایع فرهنگی در کانون توجه قرار گرفته و نقشی مهم در شکل‌دهی سیاست‌رسانان، حقوق مؤلف ایفا نموده است. پیدایش فناوری‌های رسانه‌ای، برای صنایع فرهنگی هم به بستری برای نوعی دشواری محسوب می‌شود. از سویی، دنیای دیجیتال فرصت‌های بی‌شماری در اختیار قرار می‌دهد: شکل‌های جدید متون فرهنگی پیدایش یافته‌اند؛ شیوه‌های جدید برای و اغلب کم هزینه‌تر تولید و توزیع متون عملی شده است؛ مخاطبان به شیوه‌هایی زیرین قبل دسترس هستند (در حال حرکت، در منزل، و در قالب ابزارهای شخصی با تبلیغات متناسب و مطالب تبلیغاتی مربوط به آنها). آنها می‌توانند متون فرهنگی را در هر جایی و در هر زمانی مورد استفاده قرار دهند. دیگر مرز زمانی یا جغرافیایی برای فردی که می‌خواهد به صنایع فرهنگی دسترسی یابد وجود ندارد و بازدید از منابع تولید شده می‌تواند به تعداد یلاردها نفر صورت پذیرد. با این وجود، فناوری دیجیتال باعث شده است فرصت‌های جدیدی برای پدیدآوران و کاربران متون فرهنگی فراهم شود که کنترل صنایع بر تولید، قیمت، و توزیع را دشوارتر کند. فناوری دیجیتال، از نظر وابستگی و اتکای صنایع فرهنگی به فرایند تولید و توزیع، آزادی بیشتری را برای ارتباط مستقیم از طریق بسترهای برخاسته مخاطبان برای پدیدآوران فراهم کرده است. یکی از مزیت‌های مهم فناوری دیجیتال برای کاربران قابلیت نسخه برداری از متون با کیفیت نسخه اصلی

است. فرمت‌های دیجیتال می‌توانند به آسانی و به‌طور گسترده توزیع شوند: معماری اینترنت بدین معناست که کاربران می‌توانند نسخه‌هایی را به‌طور همزمان برای مخاطبان متعدد ارسال نمایند و نسخه‌هایی را به‌شکلی دالود کنند که مورد نظر صنایع فرهنگی نبوده است و این باعث ایجاد کلاه‌برداری‌های بسیاری می‌شود که به معنای همان فعالیت‌هایی است که کنترل معنا و حدود حق مؤلف را به چالش می‌کشد.

به‌طور خلاصه، دیجیتال‌سازی باعث دسترسی غیرمجاز و توزیع سریع و آسان آثار تحت حمایت حق مؤلف به‌شکلی ساده و عادی می‌شود. این مسأله سبب تسریع شکل‌گیری مباحثی از این دست شده است که اجرای حق مؤلف و مجازات تخلف چگونه امکانپذیر بوده و یا حق مؤلف به‌شکلی که امروزه درک و تنظیم می‌شود، شیوه درستی برای ترغیب و تشریق آثار خلاقانه است یا خیر. باید با مطالعه قوانین، حق مؤلف را درک نماییم. این رحال است که با گذشت زمان، تغییرات در قانون نشان از فضایی با چشم‌اندازهای متغیر دارد و چنین رویکردی نمی‌تواند به‌طور کامل تمام گفت و شنودهای پشت‌پرده را اسکار سازد: دلایلی برای حمایت از حق مؤلف، چالش‌ها، دلیل ایجاد استانداردهای بین‌المللی، و موضوعات مباحث پیش رو، مواردی از این قبیل هستند.

بحث‌های معاصر در مورد حق مؤلف، برخی گروه‌ها را بر بیری از چشم‌اندازها را گرد هم آورده است: برای درک حق مؤلف در عصر دیجیتال باید درک کنیم چگونه حق مؤلف انتقال داده می‌شود. ارتباط، نقش مهمی را ایفا می‌کند که نقش آن در تکامل حق مؤلف در این کتاب مورد بررسی قرار نگرفته است. در این کتاب، از طریق چشم‌اندازهای صنایع فرهنگی، به تحلیل بحث حق مؤلف دیجیتال می‌پردازیم: میانجی‌ها و کارکنان خلاق نیز صاحبان حقوق هستند و افزون بر این، چشم‌اندازهای رقیب در مورد حق مؤلف نه تنها در میان این گروه‌ها بلکه در درون آنها نیز متغیر است. با این وجود، کشیده شدن این بحث در میان گروه‌ها باعث می‌شود حق مؤلف، عدم توافقی ساختارمند در نظر گرفته شود که در آن گروه‌های گوناگون به شیوه‌هایی

خاص موضع گرفته اند، میزان متفاوتی قدرت دارند و اگرچه در مورد چشم اندازهایی مشابه در مورد مسائل توافق ندارند اما حول مسائل خاصی متمرکز شده اند. یکی از شیوه های درک و تحلیل موضع این گروه ها، از طریق گفتمانی است که استفاده می کنند. با گنجاندن مباحث و گفتمان آنها در صدر تحلیل، به دنبال بررسی چگونگی مشارکت گروه های گوناگون در چشم انداز مباحث حق مؤلف و تاثیرگذاری بر آن و آداب و ارزش های مربوط به آن هستیم.

قاب ۱-۱. تعریف اصطلاح های کلیدی

مالکیت فکری: سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO) مالکیت فکری را به عنوان «آثار خلق شده از ذهن، مانند اختراعات؛ آثار هنری و ادبی؛ طراحی ها؛ و نمادها، نام ها و تصاویر مورد استفاده در تبلیغات بازرگانی» تعریف می کند. (WIPO, 2014a)

حق مؤلف: گویای مالکیت فکری و حق قانونی است که به خالق اصلی اثر خلاقانه برای مدت محدود زمانی داده می شود تا نسخه برداری نموده، و آن را توزیع نموده، گواهی نامه صادر نماید، و در غیر آن صورت، سوء استفاده از اثر تلقی می شود. همچنین، به گسترش اثر خلاقانه و هنری، از ادبیات و موسیقی و هنر گرفته، نرم افزار، تصاویر متحرک و شکل های دیگر دیداری و شنیداری اشاره دارد.

استثنای حق مؤلف: استثنائات حق مؤلف نمونه هایی، اشاره می کند که در قانون تعریف شده است که در آن استفاده از اثر دارای حق مؤلف، برخلاف به عهده و علاقه عمومی بوده و اجبار برای اطلاع رسانی و پرداخت حقوق صاحبان حقوق برای استفاده از آن نادیده گرفته می شود. استثنائات از کشوری به کشور دیگر متفاوت هستند. (Viney, 2014b)

گفتمان: استفاده از زبان نوشتاری و گفتاری به عنوان شیوه ای از سازمان اجتماعی که به بازتولید فعالیت های اجتماعی و شکل گیری نظم اجتماعی کمک می کند (Fairclough 2006). این اصطلاح، با جزئیات بیشتر در ذیل مورد بررسی قرار می گیرد.

صنایع فرهنگی: تعریف صنایع فرهنگی مسأله ای مورد بحث بوده اما در این کتاب از تعریف «هموندلا» در مورد صنایع فرهنگی استفاده می کنیم. صنایعی که اقلامی را به شکل متون نمادین تولید می کنند و «بر درک و دانش ما از جهان تأثیر می گذارند» (Hesmondhalgh, 2013: 4). واسطه های اینترنتی: سازمان هایی هستند که خدماتی را برای توزیع، میزبانی یا تعیین موقعیت محتوای اینترنتی برای کاربران فراهم می آورند (Edwards, 2009).

درک ما از مباحث و گفتمان‌ها، برگرفته از کار «فرکلاف»^۱ (۲۰۰۳) است که از اصطلاح گفتمان به شیوه‌ای عام و خاص استفاده کرد. در معنای عام، گفتمان برای تاکید بر نقش محوری زبان در زندگی اجتماعی و اهمیت آن در تحلیل و توضیح آن مورد استفاده قرار می‌گیرد (همانند سایر شکل‌های ایجاد معنا، همانند دیداری‌سازی). گفتمان، بخش مهمی از چیزی است که آداب اجتماعی را کنار هم شکل داده و حفظ می‌نماید و مسوی سایر ارکان زندگی اجتماعی همانند منابع مادی، شبکه‌های اجتماعی و کنش‌گران اجتماعی در جریان است. با این همه، گفتمان در معنایی خاص‌تر برای اشاره به روش‌های ویژه فهم و نمایش دنیای اجتماعی کاربرد دارد. در عین حال از دگتمان در حالات خاص‌تر و برای اشاره به شیوه‌های خاص فهم و بیان دنیای اجتماعی استفاده می‌شود برای مثال، از این اصطلاح ممکن است برای توصیف گفتمان «بازار آزاد» یا «پدیا تور رمانتیک» استفاده شود. افزون بر این، ممکن است از این اصطلاح برای اشاره به انواع گفت‌وگوها و زبان‌هایی که مربوط به گروه خاصی از اجتماع هستند استفاده شود. برای مثال، گفتمان سیاست‌گذاران یا گفتمان به اشتراک‌گذاران فایل.

گفتمان حول محور قدرت و روابط قدرت می‌گردد. «فرکلاف» (۲۰۰۳: ۹) به توضیح چگونگی غلبه گفتمان‌های معین و ایفای نقشی محوری در قانونی ساختن و بازتولید آداب اجتماعی و روابط قدرتی مشخص می‌پردازد. از این روی، گفتمان به قدرتی که برخی از گروه‌ها در مقابل گروه‌های دیگر دارند کمک کرده و اغلب با منابع دیگر قدرت همانند دسترسی به منابع مادی یا شبکه‌های اجتماعی در هم می‌آمیزد.

با این وجود، وقتی گفتمان‌ها و مباحث مشخصی غالب شوند و به سختی قابل جایگزینی باشند، گروه‌های اجتماعی، ظرفیت مقاومت، واکنش و نقد مباحث را پیدا می‌کنند (Dryzek, 2000). گروه‌ها ممکن است مباحث و گفتمان‌ها را از بیرون و با ترسیم شیوه‌های متفاوت و متضاد برای نشان دادن این‌که چگونه جهان باید شامل

گفتمان‌های «جایگزین»، «فرعی»، یا «تدافعی» باشد، به چالش بکشند (Fairclough, 2006: 206). همچنین ممکن است گفتمان‌ها بیشتر از درون با زیرسوال بردن آنها با اصطلاح‌های خودشان مورد نقد قرار گیرند.

مراد ما از این ایده که گفتمان‌ها و مباحث ممکن است با اصطلاح‌های خودشان زیر سوال بروند چیست؟ گفتمان‌هایی که برای قانونی ساختن آداب و ترتیبات اجتماعی خاصی مورد استفاده قرار می‌گیرند، شامل استفاده از اصول یا ادعاهای توجیهی هستند در مورد آنچه درست، بحق و منصفانه است (Boltanski and Chiapello, 2005 [1999]; Boltanski and Thévenot, 2006 [1991]). از این روی، به عنوان مثال، حق مؤلف به شکل استدلالی معمولاً به عنوان امری منصفانه مورد دفاع قرار می‌گیرد بدون پاداش و شناخت مشروعی برای کار افراد خلاق محسوب می‌شود. چنین ادعای توجیهی بستری را برای موضع‌گیری و انتقاد فراهم می‌آورد چراکه سایر گروه‌ها با این تعبیر تفسیر از اصول و شواهد مورد استفاده برای اثبات آنها مخالفت می‌کنند (Edvardsson et al., 2014). به عنوان مثال، ادعاهایی مبنی بر این‌که حق مؤلف باید به منظور پاداش‌دهی رساندن افراد خلاق تقویت شود، با اشاره به درصد پایین مقیاس‌های سود آثار موسیقایی که به هنرمندان تعلق می‌گیرد و در نتیجه این‌که چگونه سود شرکت‌ها و افراد خلاق می‌تواند مسیری جدا از هم را طی کند به چالش کشیده می‌شود. در این حالت، اصل توجیهی مبنی بر این‌که افراد خلاق به خاطر اثر خود مستحق شهرت و پاداش هستند پذیرفته می‌شود اما تعبیر و تشخیص این اصل در عمل به چالش کشیده می‌شود.

در این کتاب به بحث در مورد این مسأله می‌پردازیم که بحث در مورد حق مؤلف و دستبرد دیجیتال به طور خاص به تحلیلی متمرکز بر مباحث و دلایل نیاز دارد. «فرکلاف» (۲۰۰۴) معتقد است گفتمان‌ها و مباحث در طول دوران نامعلوم و همراه با تغییر اقتصادی، به طور راهبردی اهمیت می‌یابند. یعنی هنگامی که مجموعه‌ای از آداب که پیش از این ثابت بوده‌اند به چالش کشیده می‌شوند و کنش‌گران اقتصادی باید برای تثبیت مجدد موقعیت خود به رقابت بپردازند. محیط